

Ondersteuning van Samen naar School-initiatieven

Ieder kind heeft recht op onderwijs. Toch volgen veel kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften geen formeel onderwijs. Dat geldt ook voor leerlingen die deelnemen aan een Samen naar School-klas. Een handreiking en een ondersteuningsprogramma moeten Samen naar School-initiatieven helpen om de onderwijspositie en inclusie van deze groep te versterken.

De afgelopen vijftien jaar zijn er steeds meer zogenoemde 'Samen naar School-klassen' opgericht, meestal op initiatief van ouders, om kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften gelegenheid te geven zich optimaal te ontwikkelen. Het gaat om kinderen met een meervoudige beperking of een ernstige enkelvoudige beperking, die een intensieve vorm van zorg nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. In een aangepaste ruimte in of vlak bij een reguliere school krijgen deze kinderen in een kleine groep een zorg-

en ontwikkelingsaanbod op maat. De Samen naar School-klassen – er zijn er zo'n vijftig – verschillen van opzet, doelgroep en werkwijze, maar meestal sluiten de kinderen bij bepaalde activiteiten aan bij de kinderen van de reguliere school. Ze spelen bijvoorbeeld op hetzelfde schoolplein, doen mee met sommige lessen of nemen deel aan het kringgesprek.

Het zijn mooie voorbeelden van inclusie. Toch wringt er iets. Doordat verreweg de meeste kinderen van een Samen naar School-klas een leerplichtonthefing

Samen naar School-klas De Kapiteintjes in Capelle aan den IJssel. Foto: Masja Stolk.

Peter Hulsen

hebben, valt het aanbod formeel niet onder ‘onderwijs’, ook niet als de klas zich in het schoolgebouw bevindt en er veel met de school wordt samengewerkt.

Ondersteuningsprogramma

Gezien het recht op onderwijs, het streven naar kansengelijkheid én de ambitie van inclusief onderwijs, is het ongewenst dat zoveel kinderen geen formeel onderwijs volgen. Daarom heeft het ministerie van OCW aan adviesbureau OOG gevraagd om een handreiking te ontwikkelen voor Samen naar School-initiatieven die kinderen met gecompliceerde ondersteuningsbehoeften regulier onderwijs en zorg willen bieden.

Daarnaast heeft het Steunpunt Passend Onderwijs (SPO) een aantal experts gevraagd om initiatieven hierbij te ondersteunen.

In dit artikel komen drie mensen aan het woord die dit ondersteuningsprogramma uitvoeren: Suzan Teutenberg, projectleider Samen naar School bij Stichting het Gehandicapte Kind, Bas Warner, adviseur bij OOG en medeopsteller van de handreiking, en Peter Hulsen. Hij werkte als managing consultant van BMC mee aan een verkenning van Samen naar School-initiatieven die het Steunpunt Passend Onderwijs heeft laten uitvoeren.

Leerlingen in een Samen naar School-klas krijgen doorgaans geen formeel onderwijs

Inschrijven

Om formeel aan het onderwijs te kunnen deelnemen en gebruik te kunnen maken van onderwijsfinanciering, moeten kinderen – met de huidige wetgeving – zijn ingeschreven bij een school. Dat doet niet alleen recht aan de ambitie van inclusief onderwijs, maar verruimt

ook de mogelijkheden van de Samen naar School-klas, vertelt Peter Hulsen. ‘Als deze kinderen bij een school zijn ingeschreven, hebben ze recht op de ondersteuning die zij nodig hebben om onderwijs te volgen. Via het samenwerkingsverband passend onderwijs kunnen deze klassen dan gebruikmaken van onderwijsbudgetten, waarmee ze bijvoorbeeld professionele leraren kunnen bekostigen, meer onderbouwd kunnen werken aan de ontwikkeling van kinderen en elk kind de juiste combinatie van onderwijs en zorg kunnen bieden. Maar ook het psychologische aspect is belangrijk: als kinderen formeel onderwijs volgen, worden zij net zo benaderd als reguliere leerlingen. Dat draagt bij aan sociale inclusie, temeer daar ook kinderen van de reguliere school er veel baat bij hebben als ze op school samen spelen en leren met kinderen die een beperking hebben.’

Meestal draait de Samen naar School-klas (vrijwel) helemaal op ‘zorgmiddelen’

Zorgmiddelen

De praktijk ziet er echter anders uit, zo blijkt uit de verkenning. In slechts vijf van de ongeveer vijftig Samen naar School-klassen zijn kinderen ingeschreven bij de school en worden er onderwijsmiddelen ingezet. Bij de andere initiatieven zijn alle deelnemende kinderen ontheven van de leerplicht en draait de Samen naar School-klas (vrijwel) helemaal op ‘zorgmiddelen’. Het aanbod, de zorg en de ondersteuning die de kinderen in deze klassen krijgen, worden meestal grotendeels bekostigd op basis van de Wet langdurige zorg en de Jeugdwet. Grote vraag is natuurlijk wat daarvan de oorzaak is.

Suzan Teutenberg

Op een zijspoor

Volgens Suzan Teutenberg speelt hierbij in de eerste plaats een mentale barrière, de mindset van mensen, een rol. 'We hebben het onderwijssysteem in Nederland al lang geleden opgesplitst in twee sporen, namelijk regulier onderwijs en specialistisch onderwijs. Iedereen gaat ervan uit dat dit systeem voor alle kinderen het beste is, maar men realiseert zich niet dat we kinderen met een beperking hierdoor op een zijspoor zetten. Dat draagt niet bepaald bij aan inclusie en kansengelijkheid. Ook deze kinderen hebben recht op formeel onderwijs en op een plek in het reguliere systeem. Ieder kind heeft ontwikkelingsmogelijkheden. Veel ouders en professionals hebben echter het idee dat regulier onderwijs voor kinderen met een meervoudige beperking niet mogelijk is.

› *'Ouders is vaak jarenlang voorgehouden dat hun kind nooit naar school zal kunnen'*

Dat is niet zo gek, want vaak is de ouders van deze kinderen jarenlang voorgehouden dat hun kind nooit naar school zal kunnen en dat ze zich er het beste op kunnen richten dat hun kind is verzekerd van levenslange zorg.' En zo zijn er meer aannames en beelden die maken dat veel kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften een leerplichtonthefving krijgen en zodoende zijn uitgesloten van formeel onderwijs. 'Een bottleneck is bijvoorbeeld ook dat mensen denken dat scholen niet zitten te wachten op deze leerlingen, omdat de school wordt

Bas Warner

afgerekend op de resultaten van de eindtoets', vertelt Hulsén. 'Deze leerlingen zouden een negatief effect hebben op het imago van de school. Dat zijn aannames die niet zijn gebaseerd op de werkelijkheid, maar die wel gelijk leven.'

Beeldvorming

In de ondersteuning van Samen naar School-initiatieven is beeldvorming dan ook een belangrijk aandachtspunt, vertelt Bas Warner. 'We maken allereerst duidelijk dat het kán, want veel ouders en professionals weten gewoon niet dat je kinderen met gecompliceerde ondersteuningsbehoeften kunt inschrijven bij een reguliere school. Ook nemen we de ouders mee in de inclusiviteitsgedachte: we bespreken waarom het belangrijk is voor hun kind om formeel onderwijs te volgen, maar ook wat de waarde daarvan is voor de andere kinderen in de school. De Samen naar School-initiatieven zijn op dit moment de meest tastbare manier waarop het ideaal van inclusie kan worden vormgegeven.'

Informatie ontsluiten

Eenvoudig is het zeker niet om een Samen naar School-initiatief van de grond te krijgen, zo is de ervaring van de geïnterviewden. Er zijn niet alleen verschillende partijen uit verschillende sectoren bij betrokken – schoolbesturen, scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, zorgkantoren, zorgaanbieders – maar ook spelen er minimaal vier verschillende wettelijke kaders en bijbehorende bekostigingsstromen een rol: de Wet op het primair onderwijs, de Wet langdurige zorg, de Jeugdwet, de Zorgverzekeringswet, en soms de Wet maatschappelijke ondersteuning. 'De initiatiefnemers – vaak ouders – moeten veel weten en afstemmen', vertelt Warner. 'Het gaat om samenwerkingsvraagstukken met bestuurlijke, personele en financiële consequenties. Ze moeten weten wat mogelijk is, wat je allemaal moet regelen en met welke partijen je dat doet. Maar ook is het bijvoorbeeld belangrijk dat ze weten hoe anderen het hebben gedaan, waar zij tegenaan zijn gelopen en hoe ze barrières hebben overwonnen. Het is dus een behoorlijke klus

om helder te krijgen wat je allemaal moet doen. Het ontsluiten van informatie is heel belangrijk. De handreiking zet alles op een rij. Om het nog inzichtelijker te maken, zijn wij nu bovendien bezig om die informatie uit te werken op een website.'

Obstakels omzeilen

Samenwerkingsverbanden passend onderwijs en gemeenten spelen een belangrijke rol bij het realiseren van Samen naar School-initiatieven. Niet alle samenwerkingsverbanden zijn echter even actief op dit gebied. En ook de houding en inzet van gemeenten varieert. 'Daardoor verschilt de weg die initiatieven het beste kunnen bewandelen en komen zij ook verschillende obstakels tegen', vertelt Teutenberg. 'Waar ze tegenaanlopen, is sterk afhankelijk van de lokale situatie en welke partijen al zijn betrokken. We volgen in ons ondersteuningsprogramma bepaalde stappen die Samen naar School-initiatieven doorlopen om hun wens te realiseren. Maar omdat het per situatie verschilt hoeveel tijd en moeite een stap vergt, ondersteunen we de initiatieven op maat.'

➤ *'Voor begeleiders in scholen is de haalbaarheid vaak nog een drempel'*

Een voorbeeld van een obstakel waarmee veel initiatieven worden geconfronteerd, is huisvesting. 'Als je een Samen naar School-klas wilt onderbrengen in een reguliere school, dan heb je extra vierkante meters nodig. Bijvoorbeeld omdat deze kinderen in een rolstoel heen en weer moeten kunnen rijden of er ruimte moet zijn voor verzorging of om te rusten', legt Teutenberg uit. 'Volgens de huidige huisvestingsregels kun je die extra ruimte niet zomaar krijgen, omdat het meestal niet gaat om onderwijs, maar om zorg. Je moet hierover dus gaan onderhandelen met de gemeente en hopen dat je die vierkante meters krijgt. Want het kán wel. Ons uitgangspunt is: als het gaat over belemmerende regelgeving, is het altijd mogelijk een route te vinden om de belemmering te omzeilen of weg te nemen. Natuurlijk moet er bij de betrokken partijen wel bereidheid zijn om een oplossing te vinden.'

'Vaak helpt het als je in dat soort gesprekken praat over concrete kinderen', voegt Hulsen toe. 'Kinderen met een eigen verhaal en eigen ontwikkelingsmogelijkheden. En dat je heel concreet maakt wat deze kinderen nodig

Meer lezen

De Handreiking Samen naar School - Initiatieven (2022) is te vinden op de website tinyurl.com/HandreikingSPO.

Meer informatie staat op de volgende websites: samennaarschoolinitiatieven.nl, samennaarschool.nl, tinyurl.com/VerkenningSNS, steunpuntpassendonderwijs-povo.nl.

hebben om die mogelijkheden te benutten. Ook is het goed om te concretiseren hoe een Samen naar School-klas "werkt", zodat de gesprekspartners een beeld krijgen van hoe een dag er in zo'n groep uitziet. Door het allemaal heel concreet te maken, motiveer je partijen om oplossingen voor knelpunten te realiseren.'

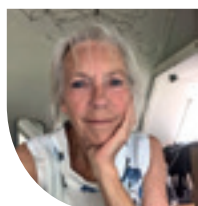
Wil en lef tonen

Zolang de meeste kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften van de leerplicht worden ontheven en geen formeel onderwijs volgen, is het ondersteuningsprogramma nodig, vinden de geïnterviewden. Zij zien dat er heel wat in beweging is, maar realiseren zich tegelijkertijd dat er nog veel moet gebeuren, voordat inclusief onderwijs voor deze groep kinderen vanzelfsprekend is.

'Het is belangrijk dat het idee van "Samen naar School" wordt genormaliseerd', zegt Warner. 'Het ondersteuningsprogramma moet eraan bijdragen dat ouders en professionals Samen naar School niet alleen zien als ideaal, maar ook als haalbaar. Iets dat ze zelf kunnen realiseren. Ook voor begeleiders in scholen is de haalbaarheid vaak nog een drempel. Ze vragen zich af: wat komt er allemaal op ons af als die kinderen bij onze school worden ingeschreven?'

'Het is een weg van zoeken, pionieren en doorzetten', vult Teutenberg aan. 'Maar als ouders en professionals in scholen, zorginstellingen, gemeenten en samenwerkingsverbanden blijf geven van de wil om door te zetten en het lef hebben om dit aan te gaan, dan hopen wij dat mensen op den duur niet meer verzuchten: "Oh jee, wat komt er allemaal op ons af?" Maar dat zij enthousiast uitroepen: "Ja, dat willen wij ook!"'

Het Steunpunt Passend Onderwijs houdt op 20 september 2023 een themaochtend over het opzetten van een Samen naar School-initiatief. Meer informatie: tinyurl.com/BijeenkomstSNS.

Elise Schouten

Elise Schouten heeft een tekstbureau en schrijft met name over onderwijs, zorg en welzijn. Zie: eliseschouten.nl.